

Omavalvontaohjelman sisältö

Johdanto.....	2
1. Tehtävien lainmukainen hoitaminen ja toiminnan suunnittelu.....	3
2. Tehtyjen sopimusten noudattaminen.....	3
3. Palvelujen saatavuus, jatkuvuus ja yhdenvertaisuus.....	4
4. Palvelujen turvallisuus ja laatu	5
5. Havaittujen puutteellisuuksien korjaaminen	5
6. Seurantaan perustuvien havaintojen ja niiden perusteella tehtävien toimenpiteiden julkaiseminen	6

Palvelunjärjestäjän ja –tuottajan nimi ja yhteystiedot:

Niuvanniemen sairaala
Niuvankuja 65, 70240 Kuopio

Laatijat	Katja Lumén, laatupäällikkö Anssi Kuosmanen, turvallisuuspäällikkö
Hyväksymisajankohta	17.12.2024
Hyväksyjä-Niuvanniemen sairaalan oma-valvonnasta vastaava johtava lääkäri	Allan Seppänen, johtava lääkäri
Seuraava päivitys	Joulukuu 2025

Johdanto

Omavalvonta on sisäisen valvonnan osa-alue ja Niuvanniemen sairaalan ensisijainen valvonnan muoto, joka tähtää palveluiden laadun ja palvelutasovaatimusten täyttymiseen.

Omavalvonta kohdistuu palveluiden järjestämiseen ja tuottamiseen. Omavalvonnalla varmistetaan asiakkaiden ja potilaiden perusoikeudet, asiakas- ja potilasturvallisuus, laadultaan hyvät palvelut sekä eri toimijoiden toimintaedellytysten ja velvollisuuksien yhdenmukaisuus. Viranomaisvalvonnan tehtävänä on edistää ja varmistaa omavalvontaa sekä puuttua asioihin silloin kun omavalvonta ei riitä.

Tämä omavalvontaohjelma sisältää sairaalan omavalvonnan periaatteet. Omavalvontaohjelmassa määritellään (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta 26§), miten seuraavat asiat kokonaisuutena järjestetään ja miten niiden toteutuminen varmistetaan:

1. tehtävien lainmukainen hoitaminen
2. tehtyjen sopimusten noudattaminen
3. palvelujen saatavuus, jatkuvuus, turvallisuus ja laatu sekä yhdenvertaisuus
4. havaittujen puutteellisuuksien korjaaminen
5. seurantaan perustuvien havaintojen ja niiden perusteella tehtävien (korjauksien) toimenpiteiden julkaiseminen

Omavalvontaohjelmalla varmistetaan, että asiakkaat saavat perusoikeuksien heille turvaamat, tarpeidensa mukaiset palvelut oikeaan aikaan, yhdenvertaisesti ja saatavasti, laadukkaasti ja turvallisesti. Tavoitteeseen päästään 1) varmistamalla hyvä johtaminen, 2) riittävät henkilöstöressurit, 3) henkilöstön osaaminen ja 4) sujuvat työprosessit. Onnistuminen varmistetaan palveluiden laadun ja turvallisuuden seurannalla ja valvonnalla sekä prosessien jatkuvalla kehittämisellä.

Palveluntuottajalla, eli Niuvanniemen sairaalalla on vastuu toiminnan asianmukaisuudesta ja tuottamiensa palveluiden laadusta sekä asiakas- ja potilasturvallisuudesta. Omavalvontaa toteutetaan palveluntuottajan päivittäisessä toiminnassa, ja siihen sisältyy myös henkilöstön riittävyyden jatkuva seuranta. Sairaalan johtosäännössä määritellään sairaalan toiminta, ohjaus ja valvontavastuu. Sairaalassa on erillinen sisäisen valvonnan ohje, jossa kuvataan sisäisen valvonnan tehtävät ja vastuut ja se sisältää myös riskienhallinnan sekä sisäisen tarkastuksen kuvauksen. Palveluntuottajalla tarkoitetaan tässä ohjelmassa sairaalan itse tuottamaa palvelua sekä muuta palveluntuottajaa.

Niuvanniemen sairaala rekisteröidään palveluntuottajia koskevaan valtakunnalliseen Sosteri -rekisteriin 1.1.2026 alkaen. Tämä omavalvontaohjelma päivitetään vuosittain tai toiminnan oleellisesti muuttuessa. Tässä omavalvontaohjelmassa on otettu huomioon Lain sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta 741/2023 lisäksi soveltuvien osin STM:n terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet (STM: julkaisu 2024:2) sekä STM:n asiakas- ja potilasturvallisuusstrategia ja toimeenpanosuunnitelma vuosille 2022-2026.

1. Tehtävien lainmukainen hoitaminen ja toiminnan suunnittelu

Niuvanniemen sairaala on erityistason hoitoa, asiantuntijapalveluita ja mielentilatutkimuksia tuottava oikeuspsykiatrinen sairaala. Hoitopalveluita sairaala tuottaa tiiviissä yhteistyössä muiden psykiatristen yksiköiden ja mielenterveystyön toimijoiden kanssa osana terveydenhuollon järjestelmää. Sairaalan tehtävistä säädetään laissa ja asetuksessa valtion mielisairaaloista sekä mielenterveyslaissa ja -asetuksessa. Sairaalan ja sen virkamiesten toimintaa valvovat Itä-Suomen aluehallintovirasto, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (VALVIRA), Eduskunnan oikeusasiamies (EOA) sekä Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). Sairaala toimii Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tulosohjauksessa nettobudjetoituna valtion laitoksena. Sairaalan palvelussuhteet ovat valtion virkasuhteita. Sairaanhoidollisia palveluja tuotetaan erityistason erikoissairaanhoitona, ja mielentilatutkimuksia tehdään tuomioistuimen määräämille henkilöille.

Sairaalan johtokunta hyväksyy seuraaville vuosille talousarvion. Talousarvion pohjalta sairaala tekee tulossopimuksen, joka hyväksytään THL:n välisessä tulossopimusneuvottelussa. Yhtenä omavalvonnan osa-alueena sairaalan tulee seurata palvelun vaikuttavuutta mm. kustannusvaikuttavuuden näkökulmasta. Niuvanniemen sairaalan [johtosääntö](#) määrittelee virkamiesten vastuut ja velvollisuudet. Tarkemmat vastuualueet on kirjattu yksittäisten virkamiesten tehtäväkuviin ja delegointipäätöksiin.

Omavalvontaohjelmaa toteutetaan ja seurataan Niuvanniemen sairaalan omavalvontasuunnitelman avulla.

2. Tehtyjen sopimusten noudattaminen

Lain sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta 23§:n mukaisesti palvelunjärjestäjän omavalvontaan kuuluu valvoa oman palvelutuotannon lisäksi eri palveluntuottajien kanssa tekemiensä sopimusten noudattamista sekä ohjata ja valvoa yksityisiä palveluntuottajia ja näiden alihankkijoita jatkuvasti palveluja tuottaessa.

Palveluntuottajan kanssa laadituissa sopimuksissa (palveluntarjoajan kanssa) on huomioitu muun muassa sopimusvalvonnan (omavalvonta, sairaalan toteuttama valvonta) sisältö, menettelytavat sopimusrikkotilanteissa sekä varautumismenettelyt ja toiminnan jatkuvuuden hallinta häiriö- ja poikkeustilanteissa. Sopimusohjauksessa käytetään apuna asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen [check-listaa](#) soveltuvin osin.

Kilpailutusvaiheessa palvelukuvaus ja sanktiot määritellään tarkasti. Jokaisen toimintayksikön esihenkilö valvoo ja tarkkailee sairaalan johdon tai oman esimiehensä delegoimia asioita kuten määrärahan käyttöä, hankintoja ja sopimuksia sekä laskujen asiatarkastajana laskujen oikeellisuutta. Lisäksi esihenkilöt valvovat, että ostopalveluntuottajat noudattavat hankintakauden aikana lainsäädännön lisäksi tarjouspyynnöissä ja sopimuksissa asetettuja juridisia, kaupallisia ja raportointivelvoitteita. Valvontavastuu kattaa oman palvelutuotannon ja ostopalvelutuotannon lisäksi myös alihankkijoiden tuottaman ostopalvelun.

Sairaalassa noudatetaan lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista ja toimitaan Hansel-puitesopimusten mukaisesti. Erillisiä sopimuksia hallinnoidaan sopimuksenhallintajärjestelmä Cloudiassa, jonne dokumentoidaan sopimukset liitteineen.

Omavalvonnalla varmistetaan, että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita yksityiseltä palveluntuottajalta hankittaessa on huomioitu yhdenvertaisuuden toteutuminen, yksityiseltä palveluntuottajalta ei hankita palvelua joka sisältää julkisen vallan käyttöä ja että vastuu palveluntarpeen arvioinnista säilyy sairaalalla.

3. Palvelujen saatavuus, jatkuvuus ja yhdenvertaisuus

Palveluiden saatavuudella tarkoitetaan tilaa, jossa potilaan tarpeita vastaavia sosiaali- ja terveyspalveluita on riittävästi tarjolla ja jossa palvelut ovat oikea-aikaisesti käytettävissä. Vastaavasti saavutettavuudella tarkoitetaan palveluiden sopimista käyttäjille, ja niiden saatavilla oloa riippumatta asiakkaan toimintakyvystä. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden jatkuvuudella tarkoitetaan hoidon jatkuvuutta (asiakasnäkökulma) ja palveluiden jatkuvuutta (henkilöstö näkökulma).

Palveluiden jatkuvuutta arvioidaan koko palvelutapahtuman läpi. Palveluiden suunnittelu ja toteutus varmistavat sen, että palvelut ovat sujuvia. Tämä sisältää hoito- ja palvelusuhteen sekä siihen liittyvän vuorovaikutuksen jatkuvuuden. Tiedonkulun jatkuvuutta varmistetaan sillä, että palvelunkäyttäjää koskeva tieto siirtyy katkeamatta palveluntarjoajien välillä. Valmiussuunnitelmilla sekä muilla ennakoivilla toimenpiteillä varaudutaan häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin.

Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta 9§:ssä säädetään palveluntuottajan vastuusta henkilöstönsä osalta, mikä tarkoittaa mm. riittävästä henkilöstömäärästä sekä henkilöstöltä vaadittavista ammattipätevyyksistä ja täydennyskoulutusvelvollisuudesta huolehtimista. Niuvanniemen henkilöstösuunnittelun (osana toiminnan ja talouden suunnittelua) tavoitteena on, että palveluyksikössä työskentelee aina oikea määrä henkilöitä oikeissa tehtävissä.

Omavalvonnalla varmistetaan, että itse tuotetut ja ostopalveluna hankitut palvelut on kuvattu ja niiden toteutumista seurataan yhdenvertaisin perustein. Yksityisiltä palveluntuottajilta hankittujen palveluiden seuranta tapahtuu sairaalan ja palveluntuottajan välisen sopimuksen kautta.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kiellettyä riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen. Välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi yhdenvertaisuuslaissa tarkoitettua syrjintää on häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä.

Sairaalassa on laadittu tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma, jonka johtoryhmä hyväksyy ja joka käsitellään yhteistyötoimikunnassa. Suunnitelma kattaa kolmivuotiskauden ja siinä on määritelty tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen keinot, tavoitteet, toimenpiteet, seuranta ja seurantavastuu.

Lisäksi sairaalassa on julkilausuma Niuvanniemen sairaalassa hoidettavina olevien potilaiden kohtelusta, toimintaohje havaittaessa potilaan huonoa tai epäasiallista kohtelua, sekä yleinen järjestys ja ohjeet koskien potilaan itsemääräämisoikeuden rajoittamista, joissa ohjataan yhdenvertaista toimintaa.

4. Palvelujen turvallisuus ja laatu

Omavalvonnalla varmistetaan, että turvallisuuspolitiikan toteuttamiseksi tehdään sairaalan kaikilla tasoilla systemaattista työtä, joka tukee laadukkaan ja turvallisen palvelun kokonaisuutta, eri ammattiryhmien yhteistyötä sekä toimintatapojen kehittämistä. Omavalvonnalla varmistetaan toiminnan jatkuva kehittäminen ja toiminnan riskien säännöllinen arviointi.

Omavalvonnan käytössä olevia eri menetelmiä ovat esimerkiksi SHQS 2.0-arviointikriteeristö, ohjauksenkäynnit, poikkeamien ilmoitusmenettely sekä erilaiset potilaspa-lautteet ja niiden käsittelymenettely. Omavalvonnassa hyödynnettäviä ohjelmistoja ovat esimerkiksi IMS (Integrated Management System), Laatuportti, LOVE (Läähoidon osaaminen verkossa), HaiPro ja Oppiportti.

Sairaalassa on laadittu omavalvontasuunnitelma. Ajan tasalla oleva omavalvontasuunnitelma pidetään julkisesti esillä yksikössä ja sairaalan verkkosivuilla. Potilaat ja asiakkaat, omaiset sekä omavalvonnasta kiinnostuneet voivat helposti ja ilman erillistä pyyntöä tutustua siihen. Suunnitelma on palveluntuottajan lupaus palvelunsa laadusta ja turvallisuudesta. Omavalvontasuunnitelmassa kuvataan miten potilaiden, heidän omaistensa ja läheistensä otetaan mukaan hoidon suunnitteluun ja toteutukseen. Lisäksi siinä kuvataan miten potilaiden oikeuksiin kuuluviin muistutuksiin ja kanteluihin palveluiden toteutumisesta vastataan ja miten potilasasiavastavan toiminnan kautta edistetään asiakkaiden oikeuksien toteutumista.

Omavalvontasuunnitelman lisäksi sairaalassa on lääkehoitosuunnitelma, tietoturva- ja tietosuojapolitiikka, sekä riskienhallintasuunnitelma, jossa on kuvattu riskienhallinnan toimenpiteet sekä vastuut. Erillisillä valmius- ja jatkuvuussuunnitelmilla ja muilla ennakoiduilla toimenpiteillä varaudutaan häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Varautumisessa varmistetaan palvelujen jatkuvuuden turvaaminen myös yksityisiltä palveluntuottajilta hankittujen palvelujen osalta. Valmiussuunnitelmat eivät ole julkisia asiakirjoja.

Lain potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992, luku 2) mukaisesti potilaalla on oikeus laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon. Potilaalla on oikeus hyvään kohteluun siten, että potilaan ihmisarvoa, vakaumusta ja yksityisyyttä kunnioitetaan. Niuvanniemen sairaalassa on käytössä potilaskysely. Lisäksi potilaalla on mahdollisuus antaa palautetta hoidosta tai tehdä muistutus tai kantelu. Mielentilatutkittaville annetaan mahdollisuus antaa tutkimusajasta palautetta erillisellä kyselyllä. Johto käsittelee asiakas-, työhyvinvointi, potilas- ja mielentilatutkittavien tyytyväisyyskyselytulokset vuosittain.

5. Havaittujen puutteellisuuden korjaaminen

Omavalvontasuunnitelmassa kuvataan miten havaitut epäkohdat korjataan. Palvelujen saatavuudessa, jatkuvuudessa, turvallisuudessa ja laadussa sekä

asiakkaiden yhdenvertaisuudessa havaittujen puutteiden korjaamisesta vastaa palvelutuotannosta vastuussa oleva palveluntuottaja.

Jos yksityisen palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenee epäkohtia tai puutteita, sairaala ohjaa yksityistä palveluntuottajaa tai tarvittaessa pyytää yksityiseltä palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta asiasta selvitystä määräajassa. Epäkohtien tai puutteiden ilmettyä sairaala vaatii niiden korjaamista määräajassa. Jos kyse on potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavista epäkohdista tai puutteista vaatii sairaala niiden välitöntä korjaamista.

Asiakas- ja potilasturvallisuutta seurataan säännöllisesti epäkohta-, poikkeama-, vaara- ja haittatapahtumailmoitusten kautta. Ilmoitusten kerääminen, analysointi ja raportointi on kuvattu omavalvontasuunnitelmassa. Havaitut poikkeamat ja epäkohdat korjataan mahdollisimman pian hyvän hoidon, huolenpidon ja hoivan toteuttamiseksi.

Henkilökunnan ilmoitusvelvollisuudet ja -kanavat on kuvattu omavalvontasuunnitelmassa sekä erillisissä ohjeissa. Sairaala ilmoittaa välittömästi valvontaviranomaiselle palveluntuottajan omassa tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenneet asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantaneet epäkohdat.

6. Seurantaan perustuvien havaintojen ja niiden perusteella tehtävien toimenpiteiden julkaiseminen

Seurantatiedot ja julkiset valvontatiedot raportoidaan sairaalassa 4 kertaa vuodessa ja ne käsitellään johtoryhmässä. Raporttitiedot julkaistaan julkisessa portaalissa 4 kertaa vuodessa sairaalan www-sivulla sekä sairaalan sisäisessä verkossa.

Liitteet

Omavalvontasuunnitelma

Lähteet ja sairaalan toimintaa määrittelevät seuraavat dokumentit:

Taloussääntö

Sopimus työsuojelelun yhteistoiminnasta

Sopimus Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja sen alaisen hallinnon luottamus-
miestoiminnasta

Tulosohjauksen suunnittelun ja seurannan asiakirjat

Tulossopimus

Johtosääntö